

Јелица Кисо

„У ВИДЉИВОМ ЈЕ ГРАНИЦА (НАШИХ) РАДОСТИ“

(Јасмина Топић: *Привремени боравак, Архипелаг, Београд, 2020*)

„Привремени боравак“ и „Летњи дан“, привременост у летњем дану или летња привременост дана „када све стоји“, каже песникиња Јасмина Топић у збирци *Привремени боравак* из прошле године. Могла бих изнова да почнем без вештих игара речи-ма у којима данас побеђује једно, а сутра друго, могла бих „равно до дна“ поезије, непристрасно, да проговорим кроз слободан лет или, још боље, да саопштим, понизно и нередовно, поводом овог књижевног дела, нешто што је „испод одеће“ међу „сложеним прецизним слојевима врућине“, „у соли постојања“ или у облику светлости летњег и морског света чији хлад попут леденице интензивно и тако јасно одваја редове драгих, усамљених, тихих, одсутних тренутака једног песничког света. У случају ове поезије носталгичност и меланхолија још боље евоцирају те одсутне слатке тренутке, призивајући „сигурне зоне“ живота и свакодневице – доречене, брижљиво описане, непосредне и избрисиве, прекривене танком линијом „уклањања доказа“, каже песникиња „тако то иде“, тако дугме ради у ширем духовном простору, у кружењу оптималне могућности самосталног пријатељског присуства када „чаше иду у круг“, „још једног лета (и) обмане“. А коначница првог дела књиге у песми „Јадранско плаво“, толико сложена и утанчана, проговара чисто песничким женским алтом, што се у мојим читањима стално обнавља као песникињин музички искорак који евоцира гласове Лере Лин и Кистал Гејл, тај дубоки кантри и рок вокал, огољен, чак несигуран, што преображава речи и дојам у осећајност певаних стихова.

„Проживети уназад“ отвара други део књиге, у маневарском кораку унатраг, у местима „која смо могли да обележимо собом“, „и која упорно не остају у нама посећују нас“, „као могући животи на ивицама светлости“, „свици у ноћи међу збуњујућим путоказима“, у местима која нам се наине враћају, која нас запоседају и у чијој покретљивости, кроз целу песму, пловимо у промишљеном песничком раствору просторне и временске инверзије, у премештању стварности, прошлости, сећања, наде и путовања. Путовање у овој књизи је дакако јак мотив, својеврстан раст аутентичности, та проходност, кретање, пут, долази са шумом у Мелбурну, архипелагом у Шкотској, Берлином, океаном у Калифорнији, те се поезија простире све до ивице где „почиње други део света“; уткан и прожимајући геопоетички наратив неизбежно нас смешта у „знакове крај пута“, док се с кишом слива и разлива мастило или тинта, метафорички нас подсећајући на литерарније ноте.

Римским бројем III Јасмина издваја песму „То што ти се радујем“ заплъуснуту сунцем у подне; исконски лако покреће теме Јадрана, Вела Луке, Ровиња и Старог Града у низу нумерисаних стварносних и зазиваних морских и жуборавих мора, плажа и обала, стена и камењара, старих гробала, звоника, галебова, рузмарина, плаветнила и смокви, што овим речима, повученим у десни део странце књиге, попут мирних таласа, одговара танана, фина равнотежа или ритам пенушавих стихова; али не, нису то призори у камену, барокно изведени, нити формуле оптерећене до граница носивости, то је распричаност дугих речи и дугих стихова, што видимо, након малог јадранског циклуса, у четвртом делу књиге, где се Сућурај угнездио у повишеној температури слободе литерарног стваралаштва једног великана какав је Јован Христић, и кад се може рећи да Јасмина Топић, ауторка неупадљивог мајсторства, попут Христића или бар прорекнута Христићем, организује свој глас у светлости те и такве могуће паралеле.

У њеној поезији стављен је у погон механизам значајних веза међу стварима; стварносни опсег као да дозвољава сликама да се метафорично развијају у неочекиваним сусретима с речима, дајући им зачудо препознатљиву светлост и боју. Необичност обичности, али не, нећу се играти речима, најзад то ништа не значи, с неизбежним сећањем на пионирску историју Југославије у песми „У реду за полазак у материну“, у једном пространом концентричном моделу зракастог ширења песме или још боље звездастог са дозом трезвене јаве. Тешко је писати песме које су сасвим изван „ангажованог“ и „критичког“ контекста. Ауторка се примиче притиску писања (микро) историјске и конкретне ситуације, транспонујући мотиве бивше Југославије у једно лепо осећање заједничке прошлости.

Песме петог циклуса с „Материном“ доносе другачије расположење с прљавим аспектима модерне метрополе, фузију прљаво-реалистичног и фантазмагоричног, у јукстапозицији чињеничног и фантастичног; ону врсту искуства коју може имати човек у каквом индустријском граду, „град(у)-пацов(а)“, у којем га опчињавају „невидљиве мале смрти“, „на крају дана“ или га у секвенцама музичких фраза у корелативу „булеварских духова“, слојева „лишћа и смећа“ и светог прага храма смешта на тло модерне поезије. Очигледно је да је Јасмина Топић способна да у својој поезији стопа мноштво различитих искустава и богатство интелектуалних спекулација; мало је оних који тако проучавају уметност којом се баве и граде своје песничко дело толико прецизно и самоуверено.

„Летње вече у Бранзвику“ отвара шесто поглавље у светлости сплетености и раздрешености непознатих језика и паралелних улица, у дуплираним сценама у којима „наши животи настављају даље“, „без нас“, где „наши двојници лутају светом“, „и воде можда баш тамо наше сањане животе“. Кремс на Дунаву, својеврсни домицил али и туђина, неисписана писма и опијене разгледнице, усамљеност у светлости, разбокорене слике тренутака привремених бивања, тек неосетни додир са стварима, са крастицама живота; не додирују се дирке клавира, док руке лебде изнад и прсти се мрсе у мелодијама оствареним у домену у којем настају и песме исповедне лирике. Глас песникиње се углавном јавља у првом лицу, сасвим директно, без посредништва неке песникове персоне. Покаткад и кроз надређени дијалог са песмом, писањем или читањем, ауторка као да излази из круга, али не и изван круга живота, позајмљујући туђе

речи и описе, које у песми „У предвечерје“ – паралелизмом – и реализује кроз ефектну слику свог дворишта где „би требало регистровати“, „и ситно прчкање оца у радионици“, „мајчине дијалоге са животињама“, „у нашем дворишту шрафови шрафцигери наређане цигле“, каже песникиња, „остале скаламерије“, „домаћински крајолик“, „какофонија“ – скица програма једне песничке авантуре читања – палимпсест, метатекст, ако хоћете, талас преко таласа, једна цитатна акустика која не мења њену природу песме, пошто правих цитата нећете наћи (много), него тек понеку монаду с прозором.

Последња и седмом циклусу додељена песма „Последњи дан лета“ на реци затвара књигу, а с првом песмом формира као какав чун што је заграбио воду са дна, с осећањем суштинских квалитета материје од којих су оне састављене, песникиња доследно остварује упечатљиве слике свог искуства, дакако – слике које омогућавају да се омеђи и дефинише простор њеног саопштења. Мада, треба имати на уму да слике често настају и као реакције на одређене поводе, оне знају бити изведене из таквих повода. Уткано читање Ивана В. Лалића и његове песме „У суседству мртвих“ појачава нам доживљај и разрешава песникињина сећања, као и распоред њених запамићених елемената. Могла бих рећи да је и Јасмина Топић, као и Иван В. Лалић, живела с ненаписаним песмама, да би потом проширивала шифру, додавала првобитном запису – реч, две; ко зна какви су путеви настанка поезије и песме; у свету, видљивом и неизрецивом, песник назире и схвата, па се онда стара о „чврстом слову“, а потом и добро тумачи већ постојеће. Кључеви и шифре нам шапућу могућа значења, а ми вратоломно ипак жонглирамо, ипак држимо главу изнад воде, гледамо ужареним очима у свет – видљиви, речима Ивана В. Лалића „јер у видљивом је граница (наших) радости“.